

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 134/2013-52

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. júla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti N. M. a E. M., obe bytom B., zastúpených advokátom JUDr. S. J., B., ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012, za účasti Okresného súdu Bratislava III a Krajského súdu v Bratislave, takto

r o z h o d o l :

1. Právo N. M. a E. M. na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s ich základným právom na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právom na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 p o r u š e n é b o l i .

2. N. M. a E. M. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie každej v sume po 15 000 € (slovom pätnásťtisíc eur), ktoré im j e Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Bratislava III j e p o v i n n ý uhradiť N. M. a E. M. trovy konania v sume 489,06 € (slovom štyristoosemdesiatdeväť eur a šesť centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. S. J., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. júna 2012 doručená s'ťažnosť N. M. (ďalej aj „s'ťažovateľka v 1. rade“) a E. M. (ďalej len „s'ťažovateľka v 2. rade“, spolu len „s'ťažovateľky“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj práv podľa čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa a postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v odvolacích konaniach.

Zo s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľky boli v čase doručenia s'ťažnosti ústavnému súdu účastníčkami konania o určenie otcovstva a zaplatenie výživného v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a krajským súdom pod sp. zn. 5 Co 245/2012.

S'ťažovateľky v s'ťažnosti okrem iného uvádzajú, že „*dňa 2. 6. 1983 bol vtedy maloletou s'ťažovateľkou I. zastúpenou kolíznym opatrovníkom podaný na Okresný súd Bratislava III návrh na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností k s'ťažovateľke I.*

Sťažovateľka II - matka sťažovateľky I. v konaní vystupuje ako vedľajšia účastníčka na strane sťažovateľky I.

Rozsudkom č. k. 11 C/108/1983-279 zo dňa 7. 2. 1991 (po ôsmich rokoch) súd určil odporcu ako otca maloletej navrhovateľky, ktorú zveril do výchovy a starostlivosti matky a zaviazal odporcu prispievať na jej výživu počnúc od 2. 6. 1980.

Proti rozsudku sa odporca odvolal. Krajský súd v Bratislave rozhodnutím zo dňa 7. 4. 1992 napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie. Rozsudkom č. k. 11 C/108/1989-427 zo dňa 24. 10. 1995 Okresný súd Bratislava III opätovne rozhodol, že odporca je otcom sťažovateľky a určil výživné. Rozhodnutím zo dňa 30. 5. 2001 Krajský súd Bratislava opäť rozhodnutie zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie. Rozsudkom č. k. 11 C/108/1983-900 zo dňa 23. 2. 2012 Okresný súd Bratislava III už po tretíkrát rozhodol, že odporca je otcom sťažovateľky I. a určil výživné a odporca sa dňa 28. 3. 2012 zase odvolal. Odvolacie konanie je momentálne vedené na Krajskom súde Bratislava so sp. zn. 5 Co/245/2012.

Pôvodne maloletá sťažovateľka má dnes už 33 rokov a stále nie je právoplatným rozsudkom určené otcovstvo a výživné. Prieťahy prvostupňového a odvolacieho súdu, ktoré podľa názoru sťažovateľiek nie je čím ospravedlniť, trvajú od podania návrhu až do dnešného dňa. Sťažovateľka I. prežila celé svoje detstvo s vedomím, že nie je určené kto je jej otec, pričom bola opakovane nútená podstupovať odoberanie vzoriek na účely genetických testov. Navyše, celé detstvo nemala určené výživné... Sťažovateľka II nielenže bola na opakujúcich sa pojednávaniach nútená opakovať detaily zo svojho intímneho života, ale počas celého dcérinho dospievania sa musela sama postarať a živiť sťažovateľku I.“.

Sťažovateľky žiadajú aj o priznanie primeraného finančného zadostučinenia, ktoré odôvodňujú takto: „Pôvodne maloletá sťažovateľka I. trpela materiálne, keďže sťažovateľka v II. rade nebola schopná bez prispenia otca na jej výživu uspokojiť jej potreby. Sťažovateľka v I. rade trpela psychicky, keď počas základnej školy z dôvodu, že sa musela brániť pred spolužiakmi na tému otec a matka. Dieťa po celú dobu dospievania nedokázalo pochopiť, že nemá otca, i keď ho fyzicky poznalo. I keď bolo schopné rozlíšiť, že niektoré deti sú takisto z neúplných rodín, nechápalo, že každé z detí má otca. V neskoršom období

bola situácia ešte komplikovanejšia, keďže sťažovateľka v I. rade sa dostala do veku, keď si musela vyplniť určité tlačivá - napr. žiadosť o vydanie občianskeho preukazu, potvrdenia pre školu. Osobnou tragédiou je, že otca fyzicky pozná, vie, kto to je, no nesmie uviesť jeho meno... Následne sťažovateľka II. trpela výrazným pocitom bezmocnosti, keďže nemohla dosiahnuť usporiadanie pomerov a znova a znova bola nútená podstupovať a zúčastňovať sa pojednávani, ktoré na ňu pôsobili ponížujúco a za celé detstvo svojej dcéry nebola schopná dosiahnuť, aby biologický otec prispieval na výživu vlastnej dcéry... som toho názoru, že sťažovateľkám skutočne vznikla nemajetková ujma tým, že prvostupňový aj odvolací súd konal s neospravedlniteľnými a neprimeranými prietahmi, pričom v dôsledku prietahov nebolo sťažovateľkám umožnené dosiahnuť účinnú nápravu zásahu do ich základných práv.“

Sťažovateľky navrhujú, aby im ústavný súd priznal „náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 20.000 EUR (slovom: Dvadsaťtisíc EUR) každej, ktorou by aspoň čiastočne zmiernil dôsledky, ktoré štát sťažovateľkám prietahmi spôsobil“.

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sťažovateľky žiadajú, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné právo N. M... a E. M... na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C/108/1983 a v konaniach vedených Krajským súdom v Bratislave ako súdom odvolacím porušené bolo.

Základné právo N. M... a E. M... na rešpektovanie súkromného a rodinného života sťažovateľiek podľa článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C/108/1983 a v konaniach vedených Krajským súdom v Bratislave ako súdom odvolacím porušené bolo.

Základné právo N. M... a E. M... na ochranu rodičovstva a rodiny a osobitnú ochranu detí a mladistvých podľa čl. 41 Ústavy SR a článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa

postupom Okresného súdu v Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C/108/1983 a v konaniach vedených Krajským súdom v Bratislave ako súdom odvolacím porušené bolo.

Ústavný súd prikazuje Okresnému súdu Bratislava III v konaní so sp. zn. 11 C/108/1983 a Krajskému súdu v konaní so sp. zn. 5 Co/245/2012 ďalej konať bez zbytočných prietáhov.

Ústavný súd SR priznáva N. M... primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20.000 EUR (slovom: Dvadsaťtisíc EUR), ktoré sú Okresný súd Bratislava III a Krajský súd v Bratislave spoločne a nerozdielne povinní sťažovateľke I. zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Ústavný súd SR priznáva E. M... primerané finančné zadosťučinenie vo 20.000 EUR (slovom: Dvadsaťtisíc EUR), ktoré sú Okresný súd Bratislava III a Krajský súd v Bratislave spoločne a nerozdielne povinní sťažovateľke II. zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Ústavný súd priznáva sťažovateľkám náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 323,50 EUR, ktorú je Okresný súd Bratislava III povinný zaplatiť do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľa JUDr. S. J...“

Ešte pred predbežným prerokovaním sťažnosti ústavný súd požiadal predsedu okresného súdu, ako aj predsedu krajského súdu, aby sa vyjadrili k sťažnosti.

Predseda okresného súdu sa k sťažnosti vyjadril v prípise sp. zn. Spr. 3474/2012 z 5. septembra 2012, v ktorom poukázal najmä na skutočnosť, že „*sa jedná o vec s cudzím prvkom, keď odporca sa trvalo zdržiava v zahraničí, čo malo vplyv najmä na dĺžku konania v súvislosti s vykonávaním znaleckých posudkov, najmä odbermi biologického materiálu...“*. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení tiež navrhol, aby ústavný súd „*prihliadol i na samotné správanie účastníkov, keď súd... nemohol meritórne konať, nakoľko nepoznal bydlisko navrhovateľky, ktorá rovnako sa zdržiavala v zahraničí na rôznych adresách...“*.

K vyjadreniu predsedu okresného súdu bolo pripojené aj vyjadrenie zákonnej sudkyne, v ktorom sa po stručnej analýze doterajšieho priebehu namietaného konania uvádza:

„Vzhľadom k tomu, že obaja účastníci konania so súdom nespolupracovali, súd opätovne musel zisťovať ich pobyt, bolo veľmi zložité vykonať znalecké dokazovanie, nakoľko toto predpokladalo poskytnutie biologického materiálu.

Nie je pravdivé tvrdenie sťažovateľiek, že ich správanie možno hodnotiť ako aktívne a súčinné a že žiadnym spôsobom neprispeli k zdržiavaniu konania a nespôsobili prietahy v konaní.“

Predseda krajského súdu sa k sťažnosti vyjadril v prípise sp. zn. Spr. 3649/12 z 11. decembra 2012, v ktorom okrem iného uviedol, že *„predmetná vec... bola Krajskému súdu v Bratislave predložená na konanie a rozhodnutie dňa 01. 06. 2012. V období od 21. 08. 2012 do 07. 09. 2012 bol uvedený spis zapožičaný Okresnému súdu Bratislava III.*

Vec sa t. č. nachádza v štádiu oboznamovania sa s týmto súdnym spisom (rozsah cca 950 strán). Následne po doplnení stavu sudcov v senáte 5 Co po 01. 01. 2013 (prerušenie výkonu funkcie členky senátu – sudkyne JUDr. E. Ď. k 31. 12. 2012 a čerpanie zostatku dovolenky v mesiacoch november a december 2012) bude možné vo veci rozhodnúť.“

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 134/2013-27 z 8. marca 2013 prijal sťažnosť v časti, ktorou sťažovateľky namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012, na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti ju odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedu okresného súdu a predsedu krajského súdu, aby prípadne doplnili svoje predchádzajúce vyjadrenia a zároveň oznámili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Predseda okresného súdu v prípise sp. zn. Spr. 3296/2013 doručenom ústavnému súdu 22. apríla 2013 oznámil, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie a súhlasí s upustením od neho, pričom zotrváva na svojom predchádzajúcom vyjadrení k sťažnosti.

Predseda krajského súdu v prípise sp. zn. Spr. 3649/2012 doručenom ústavnému súdu 26. apríla 2013 oznámil, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, a zároveň s poukazom na vyjadrenie predsedu senátu 5 Co krajského súdu informoval o tom, že *„predmetná vec bude odvolacím senátom 5 Co tunajšieho súdu rozhodnutá do konca mesiaca apríl 2013“*.

Dňa 30. apríla 2013 vyzval ústavný súd právneho zástupcu sťažovateľiek, aby sa vyjadril, či trvá na konaní ústneho pojednávania, a zároveň mu zaslal vyjadrenia predsedu okresného súdu a predsedu krajského súdu na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska.

Právny zástupca sťažovateľiek v podaní doručenom ústavnému súdu 17. mája 2013 oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania, a v podaní doručenom 20. mája 2013 zároveň využil možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniam predsedov okresného súdu a krajského súdu, v ktorom okrem iného uviedol: *„Okresný súd Bratislava III poukazuje na nespoluprácu sťažovateľiek a vymenúva konkrétne úkony, ktorých sa sťažovateľky nezúčastnili v období rokov 2003 a 2004, pričom poukazuje aj na nespoluprácu zo strany odporcu. Je pochopiteľné, že odporca nemal v predmetnom konaní záujem na rýchлом prejednaní veci, a teda je vecou súdu, aby vykonal príslušné kroky, ktoré mu ponúka Občiansky súdny poriadok a právoplatne rozhodol vo veci. Nespolupráca odporcu nemôže byť v žiadnom prípade pričítaná na ťarchu sťažovateľiek. ...*

Čo sa týka problematiky odberu biologických materiálov ako zdržiavaciemu prvku v konaní, k tomu uvádzame, že na základe stanoviska znalca v oblasti DNA analýzy, určovania otcovstva a iných príbuzenských vzťahov bolo určovanie otcovstva na základe DNA používané už začiatkom deväťdesiatych rokov, pričom takáto vzorka má trvanlivosť 10-15 rokov. Zo spisu vyplýva, že znalec musel odobrať vzorky zúčastneným minimálne už v roku 1991. Máme zato, že súd neúčelne využíval znalecké dokazovanie nariadením odoberania vzoriek a dal tým priestor odporcovi na obštrukcie v konaní.

Čo sa týka vymenovaných úkonov, na ktorých sa sťažovateľky nezúčastnili, išlo o 4 úkony v období rokov 2003 - 2004, ktoré boli spôsobené rodinnými problémami sťažovateľiek, pričom toto považujeme za zanedbateľné vzhľadom k 30 rokov trvajúcemu konaniu, z čoho 28 rokov boli sťažovateľky maximálne súčinné.“

Prílohou podania právneho zástupcu sťažovateľiek z 20. mája 2013 je aj vyjadrenie sťažovateľky v 1. rade, v ktorom sa okrem iného uvádza: „Súdy sa vyhovávajú na našu nespoluprácu v konaní, ale nevidia to, že kvôli ich nečinnosti moja mama na mňa nikdy nedostávala výživné. V 18 rokoch som bola chtiac či nechtiac vtiahnutá proti svojej vôli do súdneho sporu, ktorý ma ponižoval. Dovtedy sa ma mama snažila uchrániť, ale nemohla zabrániť tomu aby som tušila, že sa niečo deje, napr. kvôli odoberaniu vzoriek. Kvôli sporu o otcovstvo som radšej ušla do zahraničia, pričom ma finančne podporovala moja teta, mamina sestra. Tiež som sa pohádala s mamou, keďže som pochopila, že toto konanie nemá zmysel a že od môjho otca nikdy neuvidím ani korunu, odhliadnuc od toho, že som fakticky nikdy nijakého otca nemala. Pohádali sme sa tak, že som s mamou nekomunikovala, preto v uvedené roky nevedela súdu uviesť môj pobyt... viem, že mama sa ma snažila pred tým všetkým uchrániť, avšak vďaka konaniu, resp. nekonaniu súdov sa jej to nepodarilo a táto vec ma sprevádzala počas celého detstva, puberty a sprevádza ma aj teraz v dospelom veku.

Príde mi úplne bizarné, že súdy sa vyhovávajú na to, že moja mama dva krát neprišla na pojednávanie, pričom oni vec rozhodovali 30 rokov a ja dodnes nemám konečné rozhodnutie. Dnes už mám svoj vlastný život a výsledok predmetného súdneho konania môj život už zásadne neovplyvní. Chcela by som iba to, aby mojej mame bola aspoň čiastočne vynahradená náročná starostlivosť, ktorú musela zvládnuť sama bez finančnej a osobnej starostlivosti otca a bez pomoci súdnych orgánov, ktoré mali tu byť nato, aby nás chránili a namiesto tohto nám iba pridávali starosti, a to po finančnej ako aj psychickej stránke... Cítim však ako veľkú krivdu, že orgány SR nevedeli 30 rokov určiť, kto je môj otec napriek tomu, že súčasťou súdneho spisu boli listy vlastnoručne písané mojím otcom, v ktorých priznával otcovstvo ku mne. Nikto nevie, aké som to mala ťažké v škôlke, v škole a v puberte, a že dodnes kvôli tomu trpím. Preto ma veľmi urazilo, že súdy sa snažia hodiť vinu na nás a za vzniknutú situáciu sa nám dodnes nikto ani len neospravedlnil a mám pocit, že toto celé stále pokračuje.“

Vzhľadom na oznámenia právneho zástupcu sťažovateľiek a predsedov okresného súdu a krajského súdu, že netrávajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993

Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Zo sťažnosti, z vyjadrení účastníkov konania, z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 11 C 108/1983 a spisu krajského súdu sp. zn. 5 Co 245/2012 ústavný súd zistil tento priebeh namietaného konania:

Sťažovateľka v 2. rade podala 2. júna 1983 okresnému súdu návrh na určenie otcovstva k maloletej dcére N. M. (sťažovateľke v 1. rade).

Okresný súd sťažovateľku v 2. rade 30. júna 1983 vypočul a nariadil pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 12. októbra 1983.

Vzhľadom na zistenie, že odporca emigroval do cudziny, okresný súd vypracoval 18. januára 1984 dožiadanie o jeho výsluch (až 2. septembra 1985 doručilo Ministerstvo spravodlivosti SSR okresnému súdu vybavené dožiadanie).

Pojednávanie nariadené na 12. september 1984 bolo odročené z dôvodu neúčasti odporcu.

Dňa 2. októbra 1985 nariadil okresný súd znalecké dokazovanie znalcom z odboru zdravotníctvo a 19. novembra 1985 vypracoval dožiadanie do cudziny (dožiadanie bolo Ministerstvom spravodlivosti SSR vrátené 14. februára 1986 okresnému súdu, keďže nespĺňalo predpísané náležitosti).

Okresný súd 24. apríla 1986 vypracoval nové dožiadanie, pričom Ministerstvo spravodlivosti SSR mu 19. januára 1987 oznámilo, že vybavenie dožiadania nie je v jeho právomoci.

Dňa 5. februára 1987 okresný súd vypracoval nové dožiadanie pre Vojenskú misiu v západnom Berlíne; dožiadateľský orgán v cudzine okresnému súdu 26. augusta 1987 oznámil, že odporca odmietol vykonanie krvnej skúšky, a následne 29. októbra 1987 dožiadanie vrátil súdu.

Okresný súd 4. januára 1988 vypracoval žiadosť o doručenie písomností do cudziny, pričom dožiadaný orgán vo Švajčiarsku mu vybavené dožiadanie vrátil 25. júla 1988.

Pojednávanie nariadené na 20. január 1989 bolo odročené, keďže sa nepodarilo odporcovi doručiť zásielku do cudziny.

Na pojednávani uskutočnenom 24. februára 1989 bola vec prerokovaná a odročená na účely výsluchu odporcu prostredníctvom dožiadaného orgánu v cudzine (dožiadanie bolo vypracované 1. júna 1989).

Dňa 6. októbra 1989 bolo okresnému súdu doručené vybavené dožiadanie, pričom pojednávanie nariadené na 7. december 1989 bolo odročené z dôvodu neúčasti účastníkov konania.

Dňa 15. júna 1990 sa uskutočnilo pojednávanie. Nasledujúce pojednávanie nariadené na 9. august 1990 bolo opätovne odročené z dôvodu, že sa neustanovili predvolaní svedkovia.

Na pojednávaniach uskutočnených 27. septembra 1990 a 8. novembra 1990 boli vypočutí predvolaní svedkovia a 17. decembra 1990 znalec doručil okresnému súdu znalecký posudok.

Dňa 7. februára 1991 bol vo veci vyhlásený rozsudok č. k. 11 C 108/1983-279, ktorý odporca napadol odvolaním 22. marca 1991.

V období od 14. októbra 1991 do 7. apríla 1992 prebiehalo znalecké dokazovanie, ktoré bolo poznamenané obštrukciami zo strany odporcu.

Vec bola 28. júla 1992 predložená krajskému súdu, ktorý uznesením z 9. septembra 1992 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Po zrušení rozsudku zo 7. februára 19891 bol na pojednávani uskutočnenom 27. októbra 1992 vypočutý znalec.

Dňa 22. januára 1993 okresný súd uznesením nariadil kontrolné znalecké dokazovanie, proti ktorému sa odporca 23. marca 1993 odvolal. Uznesením z 1. septembra 1993 okresný súd zamietol odvolanie odporcu proti nariadeniu kontrolného znaleckého dokazovania.

Dňa 22. septembra 1993 podal odporca odvolanie proti uzneseniu z 1. septembra 1993 a 10. novembra 1993 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie sťažovateľky v 2. rade k odvolaniu odporcu.

Na účely rozhodnutia o odvolaní odporcu bol spis 3. decembra 1993 predložený krajskému súdu, ktorý o ňom 24. januára 1994 rozhodol tak, že potvrdil odvolaním napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa.

Podaním z 26. apríla 1994 sa odporca odvolal proti rozhodnutiu krajského súdu z 24. januára 1994 a požiadal o priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.

Dňa 12. mája 1994 znalec predložil okresnému súdu znalecký posudok.

Dňa 24. októbra 1995 okresný súd o veci rozhodol rozsudkom č. k. 11 C 108/1983-427, ktorý odporca napadol odvolaním 15. januára 1996.

V podaní z 28. januára 1997 odporca vzniesol námietku zaujatosti proti zákonnej sudkyňi.

Okresný súd uznesením č. k. 11 C 108/1983-470 nariadil na návrh sťažovateľky v 2. rade zo 4. decembra 1996 vo veci predbežné opatrenie.

Dňa 30. apríla 1998 krajský súd rozhodol, že sudcovia okresného súdu nie sú vylúčení z rozhodovania veci.

Dňa 5. januára 1999 bol spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní odporcu proti rozsudku z 24. októbra 1995; spis bol však vrátený súdu prvého stupňa bez poznámky, z akého dôvodu tak bolo učené.

Právny zástupca odporcu doplnil 14. januára 2000 odvolanie odporcu proti rozsudku z 24. októbra 1995 a 2. februára 2000 podal odvolanie proti uzneseniu o nariadení predbežného opatrenia.

Okresný súd uznesením zo 7. júna 2000 nepriznal odporcovi oslobodenie od súdnych poplatkov; dňa 7. augusta 2000 bol spis opätovne predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní odporcu proti rozsudku z 24. októbra 1995 a proti predbežnému opatreniu z 30. apríla 1997.

Krajský súd uznesením z 30. mája 2001 zrušil rozsudok okresného súdu z 24. októbra 1995, ako aj predbežné opatrenie z 30. apríla 1997 a vrátil spis okresnému súdu na ďalšie konanie.

Okresný súd 12. novembra 2001 zistoval pobyt sťažovateľky v 1. rade a čas, kedy sa odporca bude zdržiavať na území Slovenska.

Pojednávania nariadené na 16. máj 2002 a 5. jún 2003 boli odročené bez prerokovania vecí z dôvodu neúčasti účastníkov konania.

Dňa 20. januára 2004 bola vypočutá sťažovateľka v 2. rade, ktorá následne 16. septembra 2004 oznámila okresnému súdu, že na návrhu trvá, a súčasne oznámila, kedy sa jej dcéra bude zdržiavať na Slovensku.

Pojednávanie nariadené na 18. október 2004 bolo odročené, keďže okresný súd nemal vykázané doručenie predvolaní.

Okresný súd uznesením z 29. októbra 2004 nariadil znalecké dokazovanie a následne 22. októbra 2008 rozhodol o poskytnutí preddavku na trovy znaleckého dokazovania znalcovi.

Dňa 19. februára 2009 okresný súd vypracoval žiadosť o vykonanie dôkazu v cudzine a realizoval úkony súvisiace s ustanovením prekladateľa a priznaním odmeny prekladateľovi.

Od dožiadaného orgánu v cudzine okresný súd 5. marca 2010 žiadal informáciu o stave vybavovania dožiadania a po jej doručení 22. apríla 2010 vykonával úkony súvisiace s jej prekladom.

Dňa 17. februára 2011 bolo okresnému súdu doručené vybavené dožiadanie a 24. februára 2011 znalecký posudok.

Uznesením zo 7. marca 2011 priznal okresný súd odmenu znalcovi a následne sa 13. septembra 2011, 12. decembra 2011 a 2. februára 2012 uskutočnili pojednávania.

Okresný súd o návrhu v merite rozhodol rozsudkom č. k. 11 C 108/1983-900 z 23. februára 2012, proti ktorému podal odporca 2. apríla 2012 odvolanie; krajskému súdu bol spis predložený na rozhodnutie o odvolaní 1. júna 2012.

Krajský súd o odvolaní rozhodol rozsudkom sp. zn. 5 Co 245/2012 z 30. apríla 2013 tak, že potvrdil odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu, ktorý nadobudol právoplatnosť 13. júna 2013.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľky namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012.

III.1 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný urobiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 a ods. 4 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov. Ak súd zistí, že existuje dôležitý dôvod na odročenie pojednávania, bez zbytočného odkladu informuje tých, ktorí boli predvolaní alebo upovedomení. Súd spravidla uvedie deň, keď sa bude konať nové pojednávanie. Dôvod na odročenie sa uvedie v zápisnici alebo poznamená v spise.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateliek.

III.1.1 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateliek podľa čl. 48 ods. 2 a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že posudzovaná vec, ktorej predmetom je rozhodovanie o žalobe vo veci určenia otcovstva a zaplatenia výživného, je vzhľadom na jej konkrétne okolnosti tak z právneho hľadiska, ako aj skutkového hľadiska zložitá.

Právna (ale i skutková) zložitosť preskúmvanej veci spočíva najmä v tom, že odporca ešte pred začatím konania v roku 1983 emigroval do cudziny a zdržiaval sa na území rôznych štátov tzv. „západného bloku“, pričom počas existencie bývalej Československej socialistickej republiky neboli s týmito štátmi vytvorené podmienky

na efektívne fungovanie zmluvných vzťahov o poskytovaní právnej pomoci; právny styk s cudzinou bol zdĺhavý a kompetencie jednotlivých kooperujúcich štátnych orgánov často nejednoznačne určené, čo malo vplyv na neefektívny priebeh namietaného konania najmä do roku 1989. V období po vzniku Slovenskej republiky a najmä po jej vstupe do Európskej únie sa právny styk s cudzinou zjednodušil, avšak skutočnosť, že ide o konanie s cudzím prvkom, nepochybne z právneho hľadiska sťažovala postup okresného súdu.

Faktická zložitosť namietaného konania spočíva predovšetkým v potrebe vykonať časovo náročné znalecké dokazovanie (ako aj kontrolné znalecké dokazovanie) v kontakte s príslušnými orgánmi iných štátov (dožiadania, prekladanie príslušných listín do cudzieho jazyka a následne ich prekladanie do slovenského jazyka), pričom potreba vykonať kontrolné znalecké dokazovanie vyplynula aj z nových vedeckých poznatkov, ktoré viedli k spochybneniu záverov súdneho znalca, ku ktorým dospel v predchádzajúcom znaleckom dokazovaní. Tieto skutočnosti síce nemôžu ospravedlniť zjavne neprimeranú dĺžku namietaného konania, ale umožňujú, aby ústavný súd právnu i faktickú zložitosť namietaného konania zohľadnil pri určení sumy finančného zadost'učinenia (porovnaj závery v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 116/2012).

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateliek ako účastníčok súdneho konania. Zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že sťažovateľky vystupujúce v konaní ako navrhovateľky sa zúčastňovali nariadených pojednávaní a poskytovali vo veci konajúcim všeobecným súdom potrebnú súčinnosť, až na ojedinelé výnimky v roku 1989 a v rokoch 2002 — 2003, keď sa neustanovili na pojednávanie, resp. neoznámili okresnému súdu požadované informácie v určenej lehote. Vzhľadom na celkovú dĺžku namietaného konania však nemožno uvedené skutočnosti hodnotiť ako také, ktoré by mali zásadnejší negatívny vplyv na jeho priebeh.

3. Tretím kritériom, na základe ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo v namietanom konaní k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou

všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Rovnako tak môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy aj nesprávna činnosť štátneho orgánu (m. m. II. ÚS 33/99).

Ústavný súd v súvislosti s hodnotením postupu okresného súdu v súlade so svojou ustálenou judikatúrou vzal predovšetkým do úvahy celkovú dĺžku namietaného konania a na tomto základe konštatoval, že z ústavnoprávneho hľadiska je (už samo osebe) neakceptovateľné, aby sťažovateľky museli čakať na právoplatné meritórne rozhodnutie všeobecného súdu v ich veci takmer 30 rokov (pozri m. m. IV. ÚS 160/03, IV. ÚS 19/04, IV. ÚS 261/07 atď.).

V súvislosti s celkovou dĺžkou namietaného konania, ktoré začalo 2. júna 1983 dorúčením návrhu okresnému súdu sťažovateľkou v 1. rade, ústavný súd považoval za potrebné poukázať aj na ďalší právny názor ustálený v jeho doterajšej judikatúre (napr. IV. ÚS 173/05, IV. ÚS 261/07), podľa ktorého sa jeho jurisdikcia („rationae temporis“) síce vzťahuje len na obdobie po 15. februári 1993, pričom ale bez zreteľa na konštituovanie svojej právomoci ústavný súd v rámci posúdenia základnej otázky, či sa vec sťažovateľiek prerokovala okresným súdom v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy bez zbytočných prieťahov, konštantne prihliada aj na deň začatia namietaného konania pred okresným súdom a na dobu, ktorá v konaní uplynula do 15. februára 1993. Ústavný súd preto pri svojom rozhodovaní v súlade s uvedenou judikatúrou prihliadol aj na skutočnosť, že do založenia jurisdikcie ústavného súdu 15. februára 1993 namietané konanie trvalo takmer desať rokov.

Zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že v období po založení jeho jurisdikcie (15. februára 1993) došlo v napadnutom konaní k viacerým obdobiam aj dlhodobejšej nečinnosti okresného súdu (napr. obdobie od 25. januára 1994 do 24. októbra 1995 alebo obdobie od 24. októbra 1995 do 30. apríla 1997), ako aj k jeho neefektívnej a nesústredenej činnosti (napr. dôvody, pre ktoré bol krajským súdom zrušený rozsudok okresného súdu z 24. októbra 1995 a jeho uznesenie o nariadení predbežného opatrenia z 30. apríla 1997,

procesné pochybenia pri predkladaní spisu krajskému súdu na rozhodnutie o opravných prostriedkoch odporcu v období rokov 1999 – 2000, neefektívny postup súvisiaci s prípravou pojednávaní a zabezpečovaním účasti účastníkov konania na nariadených pojednávaniach, zdĺhavý postup pri zabezpečovaní znaleckého dokazovania).

Vychádzajúc z doterajšej zjavne neprimeranej dĺžky napadnutého konania (takmer tridsať rokov), ktorá je z ústavného hľadiska neakceptovateľná, v spojení s obdobiami neodôvodnenej nečinnosti a neefektívnou činnosťou okresného súdu, ústavný súd dospel k záveru, že v ňom došlo postupom okresného súdu k zbytočným priet'ahom, a teda aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.1.2 K namietanému porušeniu základného práva s'ťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012

Konanie vedené krajským súdom pod sp. zn. 5 Co 245/2012 začalo 1. júna 2012, keď bol krajskému súdu predložený spis na rozhodnutie o odvolaní odporcu proti rozsudku okresného súdu z 23. februára 2012. Ústavný súd zistil, že o odvolaní odporcu rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 5 Co 245/2012 z 30. apríla 2013 tak, že odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil, pričom spis bol okresnému súdu vrátený 5. júna 2013.

Vzhľadom na skutočnosť, že krajský súd rozhodol o odvolaní odporcu proti rozsudku okresného súdu z 23. februára 2012 za necelých 11 mesiacov od predloženia spisu, nepovažoval ústavný súd za potrebné osobitne analyzovať jeho postup v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012, a preto sa obmedzil len na konštatovanie, že v odvolacom konaní, ktoré bolo skončené meritórnym rozhodnutím v období kratšom ako jeden rok, nemožno uvažovať o takých priet'ahoch v konaní, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné priet'ahy. Z uvedeného dôvodu ústavný súd s'ťažnosti s'ťažovateľiek v časti, ktorou namietali porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6

ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012, nevyhoveli (bod 4 výroku tohto nálezu).

III.2 K namietanému porušeniu práva sťažovateľiek podľa čl. 8 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlika a korešpondencie.

Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať, okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, alebo ochrany práv a slobôd iných.

Zo sťažnosti vyplýva, že podľa argumentácie sťažovateľiek došlo k porušeniu ich práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru tým, že okresný súd a krajský súd nekonali v napadnutých konaniach efektívne, resp. že je ich konanie poznačené zbytočnými priet'ahmi, t. j. v zásade z rovnakých dôvodov, z akých namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.2.1 K namietanému porušeniu práva sťažovateľiek podľa čl. 8 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983

V nadväznosti na namietané porušenie čl. 8 dohovoru ústavný súd považoval za potrebné a aj vhodné vychádzať z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v porovnateľných veciach, ako je vec sťažovateľiek. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje predovšetkým na rozsudok ESĽP č. 53176/99 zo 4. septembra 2002 vo veci Mikulić v. Chorvátsko a v ňom citovanú ďalšiu judikatúru.

V konaní, ktoré predchádzalo vyhláseniu označeného rozsudku ESLP, sa sťažovateľka domáhala pred príslušnými orgánmi Chorvátskej republiky poznania svojej biologickej identity zistením (identifikovaním) osoby jej otca. Jadrom jej sťažnosti bolo namietané porušenie práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života v súvislosti s neprimeranou dĺžkou konania pred vnútroštátnymi orgánmi a zároveň neschopnosť týchto orgánov zaistiť efektívnu ochranu jej právu poznať svoj pôvod tým, že nedokázali prinútiť muža, ktorého jej matka označila za jej otca, k odobraniu vzoriek DNA, čím sa znemožnilo vykonanie testov, na základe ktorých mohol byť tento muž vnútroštátnym súdom určený ako otec dieťaťa (sťažovateľky).

Európsky súd pre ľudské práva sa v označenej veci najskôr zaoberal namietanou neprimeranou dĺžkou súdneho konania a zdôraznil, že prípadom týkajúcim sa „občianskeho stavu a spôsobilosti je potrebné venovať osobitnú starostlivosť (pozri Bock v. Nemecko, rozsudok z 29. marca 1989, časť A, č. 150, s. 23, § 49)“. Po zhodnotení konkrétnych okolností posudzovaného prípadu a na základe kritérií vyplývajúcich z doterajšej judikatúry ESLP rozhodol, že v danom prípade došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru, pretože chorvátske štátne orgány nespĺnili požiadavku „dosiahnuť konečné rozhodnutie v spore týkajúcom sa občianskych práv a povinností v primeranej lehote“.

Pokiaľ ide o namietané porušenie práv vyplývajúcich z čl. 8 dohovoru, ESLP už mnohokrát rozhodol, že spory týkajúce sa určenia otcovstva spadajú pod „ochranu“ tohto článku dohovoru (pozri napríklad Rasmussen v. Dánsko, rozsudok z 28. novembra 1984, séria A, č. 87, s. 13, § 33, a Keegan proti Írsku, rozsudok z 26. mája 1994, séria A, č. 290, s. 18, § 45). Európsky súd pre ľudské práva v označenom rozsudku vo veci Mikulić v. Chorvátsko konštatoval, že medzi sťažovateľkou a jej otcom sa nevytvorili také rodinné väzby, ktoré by spadali pod ochranu rodinného života, a preto posudzoval túto vec z hľadiska ochrany súkromného života. Súkromný život podľa názoru ESLP zahŕňa fyzickú a psychickú integritu osoby a niekedy môže zahŕňať aspekty individuálnej fyzickej a sociálnej identity. Rešpektovanie „súkromného života“ musí zahŕňať do určitej miery aj právo nadviazať vzťahy s inými ľuďmi (m. m. pozri aj Niemietz v. Nemecko, rozsudok

zo 16. decembra 1992, séria A, č. 251-B, s. 33 — 34, § 29). Z už uvedeného preto vyplýva, že «nie je dôvod, prečo by z pojmu „súkromný život“ bolo treba vylúčiť určenie právneho vzťahu medzi dieťaťom narodeným mimo manželstva a jeho biologickým otcom. Skutkový stav vecí preto patrí do rozsahu pôsobnosti článku 8.».

V judikatúre ESLP týkajúcej sa čl. 8 dohovoru dosiaľ nebola vymedzená všeobecná definícia pojmu súkromný život. Aplikačná prax ESLP však poskytuje rámcový okruh vecí, ktoré možno pod tento pojem zahrnúť; patria k nim okrem iného osobná autonómia, rozhodnutie byť či nebyť rodičom, spôsobilosť na právne úkony, fyzická a sociálna identita osoby vrátane informácií o rodičoch a pod. Aj keď z dikcie čl. 8 dohovoru sa na prvý pohľad zdá, že je formulovaný v podobe negatívneho záväzku („rešpektovanie súkromného života“), ESLP vo svojej rozhodovacej činnosti upozorňuje aj na pozitívne záväzky štátu vyplývajúce z efektívnej ochrany práv. Zvláštnu kategóriu pozitívnych záväzkov predstavujú povinnosti štátu spočívajúce v zabezpečení účinnej ochrany dohovorom zaručených práv prostredníctvom existencie určitého (právom upraveného) procesu.

V nadväznosti na uvedené ESLP v rozsudku vo veci Mikulić v. Chorvátsko pripomenul, že zatiaľ čo podstatným predmetom čl. 8 dohovoru je chrániť jednotlivca pred svojvoľnými zásahmi zo strany orgánov verejnej moci, nejde len o to prinútiť štáty, aby sa zdržali takéhoto zásahu, ale okrem tohto negatívneho záväzku môžu prichádzať do úvahy aj pozitívne povinnosti spočívajúce v účinnom rešpektovaní súkromného a rodinného života. Tieto povinnosti môžu zahŕňať prijatie opatrení na zabezpečenie rešpektovania súkromného života, a to aj v oblasti vzťahov medzi jednotlivcami (pozri X a Y proti Holandsku, rozsudok z 26. marca 1985, séria A, č. 91, s. 11, § 23, a Botta proti Taliansku, rozsudok z 24. februára 1998, Zbierka 1998-I, s. 422, § 33). Pri určovaní, či takýto pozitívny záväzok existuje, je potrebné brať ohľad na spravodlivú rovnováhu, ktorá má byť nastolená medzi všeobecným záujmom a záujmami jednotlivca, a pritom má štát priestor na voľnú úvahu [pozri rozhodnutia vo veci Keegan proti Írsku (už citované), s. 19, § 49, a MB proti Spojenému kráľovstvu, č. 22920/93, rozhodnutie Komisie zo 6. apríla 1994, rozhodnutie a správy 77, s. 116]. Európsky súd pre ľudské práva zdôraznil, že jeho úlohou nie je nahrádzať príslušné štátne orgány, ale posúdiť, či tieto orgány v súdnom konaní plnili

pozitívne záväzky v zmysle čl. 8 dohovoru (pozri napr. Hokkanen v. Fínsko, rozsudok z 23. septembra 1994, séria A, č. 299-A, s. 20, § 55, obdobne Handyside v Spojené kráľovstvo, rozsudok zo 7. decembra 1976, séria A, č. 24, s. 23, § 49).

Európsky súd pre ľudské práva v nadväznosti na uvedené právne východiská vo veci Mikulić v. Chorvátsko dospel k záveru, že „osoby v postavení sťažovateľky majú vážny záujem na poskytnutí informácií nevyhnutných na odhalenie pravdy o svojej identite a na druhej strane treba pripomenúť, že ochrana tretích osôb môže brániť ich donúteniu, aby boli k dispozícii pre lekárske vyšetrenie akéhokoľvek druhu vrátane testovania DNA“, a na tomto základe rozhodol, že postupom vnútroštátnych orgánov Chorvátskej republiky došlo k porušeniu práva sťažovateľky na ochranu jej súkromného života, a to jednak tým, že súdy neboli schopné rozhodnúť paternitný spor v primeranej lehote, a druhým nedostatkom v ich konaní bolo to, že nedokázali prinútiť muža, ktorého matka označila za otca sťažovateľky, k odobraniu vzoriek DNA, čím sa znemožnilo vykonanie testov, na základe ktorých mohol byť tento muž vnútroštátnym súdom určený ako otec dieťaťa (sťažovateľky).

Sumarizujúc dosiaľ uvedené, možno z rozsudku ESLP vo veci Mikulić v. Chorvátsko vyvodit' záver, že k porušeniu práva na rešpektovanie súkromného života sťažovateľky došlo predovšetkým v súvislosti s porušením pozitívneho záväzku štátu konať a nastoliť stav právnej istoty v predmetnej právnej veci „v primeranej lehote“.

Vychádzajúc z uvedených právnych záverov ESLP, ústavný súd konštatoval, že vo veci sťažovateľiek sa ani medzi sťažovateľkou v 1. rade a jej domnelým otcom nevytvorili také rodinné väzby, ktoré by bolo možné zahrnúť pod ochranu rodinného života v zmysle čl. 8 dohovoru (domnelý otec ju za svojho potomka nepovažuje a neprejavuje o ňu záujem). Rovnako medzi sťažovateľkou v 2. rade a domnelým otcom sťažovateľky v 1. rade sa napriek ich niekdajšiemu krátkemu spolužitiu nevytvorili podľa názoru ústavného súdu rodinné väzby poživajúce ochranu čl. 8 dohovoru, a preto rovnako ako ESLP posudzoval danú vec z hľadiska požiadaviek na ochranu, resp. rešpektovania súkromného života sťažovateľiek.

Sťažovateľky v zásade namietajú, že k porušeniu ich práva podľa čl. 8 dohovoru došlo v súvislosti s tým, že v ich veci konajúce všeobecné sudy nezabezpečili ochranu tohto práva z dôvodu, že neprejednali ich záležitosť v primeranej lehote a bez zbytočných prietáhov.

Podľa názoru ústavného súdu sú na vec sťažovateľiek aplikovateľné kľúčové právne názory ESLP vyjadrené vo veci Mikulić v. Chorvátsko. V posudzovanom prípade nepochybne existoval pozitívny záväzok štátu (Slovenskej republiky) konajúceho prostredníctvom okresného súdu (a v odvolacom konaní aj krajského súdu), ktorý bol povinný rozhodnúť o ich žalobe o určenie otcovstva a zaplatenie výživného v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 bez zbytočných prietáhov, t. j. v súlade s požiadavkami, ktoré vyplývajú zo základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Skutočnosť, že okresný súd si túto povinnosť nesplnil (pozri časť II.1.1 tohto nálezu), zakladá dôvod aj na vyslovenie porušenia práva na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 dohovoru.

Za ďalší faktor zakladajúci dôvod na vyslovenie porušenia práva sťažovateľiek na rešpektovanie ich súkromného života považuje ústavný súd legitímny záujem sťažovateľiek na rozhodnutie o veci, ktorá bola predmetom ich žaloby, ktorý v danom prípade korešponduje aj so záujmom spoločnosti (všeobecným záujmom). Z hľadiska legitimacy individuálneho záujmu sťažovateľiek je nevyhnutné brať do úvahy dôležitosť napadnutého konania pre ich súkromný život. Predmetom napadnutého konania pred okresným súdom je určenie otcovstva k sťažovateľke v 1. rade a zaplatenie výživného, pričom návrh na začatie konania podala sťažovateľka v 2. rade ako jej zákonná zástupkyňa v čase, keď ešte jej dcéra (sťažovateľka v 1. rade) nebola plnoletá, a s ktorou okresný súd koná ako s účastníčkou konania, t. j. nepochybne veci, ktoré možno zahrnúť pod pojem súkromný život.

Podľa názoru ústavného súdu z charakteru posudzovanej veci možno vyvodit' vážny individuálny záujem sťažovateľiek na rozhodnutie o otázkach, ktoré boli predmetom žaloby v primeranom čase, pretože konanie sa týka základných hodnôt a zásadných aspektov ich

súkromného života. Okresný súd mal v napadnutom konaní k dispozícii celý rad procesných inštitútov, ktoré mohol a mal použiť na zabezpečenie efektívnej ochrany práv sťažovateľiek podľa čl. 8 dohovoru.

Na tomto základe ústavný súd, majúci na zreteli i voľnú úvahu, ktorú ESLP poskytuje štátom pri rozhodovaní o veciach podliehajúcich ochrane poskytovanej dohovorom (ako tretie kritérium zakladajúce dôvody na vyslovenie porušenia práva chráneného dohovorom), dospel k záveru, že okresný súd tým, že konal v namietanom konaní neefektívne a so zbytočnými priet'ahmi (záver k časti III.1.1 tohto nálezu), neposkytol právu sťažovateľiek na rešpektovanie súkromného života náležitú ochranu, a preto rozhodol, že právo sťažovateľiek podľa čl. 8 dohovoru bolo porušené v spojení s porušením ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.2.2 K namietanému porušeniu práva sťažovateľiek podľa čl. 8 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012

V súvislosti s posudzovaním tejto časti sťažnosti ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patria aj práva garantované čl. 8 dohovoru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprosesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. O prípadnom porušení práv sťažovateľiek vyplývajúcich z čl. 8 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012 by bolo teda možné uvažovať len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprosesných princíпов vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením (m. m. II. ÚS 78/05 alebo IV. ÚS 326/07).

Keďže ústavný súd dospel k záveru, že základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ani ich právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu

v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012 porušené neboli (pozri časť II.1.2 tohto nálezu), nemohol v tejto súvislosti vysloviť ani porušenie ich práva vyplývajúceho z čl. 8 dohovoru. Ústavný preto v tejto časti sťažnosti sťažovateľiek nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

III.3 K namietanému porušeniu práv sťažovateľiek vyvoditeľných z čl. 41 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/1983 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 245/2012

Z argumentácie sťažovateľiek možno vyvodiť, že porušenie práv vyvoditeľných z čl. 41 ods. 1 ústavy namietajú taktiež z obdobných dôvodov, ako namietané porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, t. j. z dôvodu, že okresný súd a krajský súd v namietaných konaniach nepostupovali plynulo a efektívne, resp. že ich postup bol poznačený zbytočnými priet'ahmi.

Podľa čl. 41 ods. 1 ústavy manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.

Článkom 41 ústavy sa manželstvu, rodičovstvu a rodine priznáva ochrana v rámci piateho oddielu druhej hlavy ústavy, ktorý je označený nadpisom „Hospodárske, sociálne a kultúrne práva“. Ak by sa pri vymedzovaní obsahu práv vyvoditeľných z čl. 41 ústavy neprihliadalo na nadpis piateho oddielu druhej hlavy ústavy, medzi základným právom na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a medzi právami zabezpečujúcimi ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny v zmysle čl. 41 ústavy by neexistoval žiadny rozdiel. Ak však ústavodarca tieto práva upravil v rozdielnych oddieloch druhej hlavy ústavy, tak to zjavne urobil preto, aby s oboma ustanoveniami ústavy spojil iný obsah, z čoho potom logicky vyplývajú aj rozdielne povinnosti štátu pri zabezpečovaní týchto práv.

Ústavný súd už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého čl. 41 ústavy priznáva ochranu manželstvu, rodičovstvu a rodine ako osobitným právnym inštitútom

(II. ÚS 47/97). Táto ochrana sa poskytuje prostredníctvom celého radu právnych noriem patriacich najmä do odvetvia rodinného, ale aj správneho, finančného, príp. aj trestného práva, ktorých základom nie sú subjektívne práva, ale ktoré vychádzajú z materiálnej podstaty zmyslu a účelu manželstva i rodiny, ako sa tieto po stáročia rešpektujú v európskom kultúrnom priestore. Ochrana manželstva, rodičovstva a rodiny zaručená prostredníctvom čl. 41 ods. 1 ústavy nie je preto podľa názoru ústavného súdu v priamej príčinnej súvislosti s namietaným porušením subjektívnych práv sťažovateľiek v konaní pred ústavným súdom (pozri m. m. II. ÚS 47/97). Navyše, vychádzajúc so záverov formulovaných v časti II.2.1 tohto nálezu, vo veci sťažovateľiek nešlo o ochranu rodinného života v zmysle čl. 8 dohovoru, do ktorého nepochybne patrí aj ochrana manželstva, rodičovstva a rodiny, ale o ochranu ich súkromného života v zmysle označeného článku dohovoru.

Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti sťažnosti sťažovateľiek nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.

IV.1 K návrhu sťažovateľiek podľa čl. 127 ods. 2 ústavy

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Sťažovateľky sa tiež domáhali, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu, ako aj krajskému súdu konať v namietaných konaniach bez zbytočných prieťahov. Vzhľadom na skutočnosť, že namietané konania boli v čase rozhodovania ústavného súdu už právoplatne skončené, ústavný súd tomuto návrhu sťažovateľiek nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.2 K návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Sťažovateľky navrhujú, aby im ústavný súd priznal „náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 20.000 EUR (slovom: dvadsaťtisíc EUR) každej, ktorou by aspoň čiastočne zmiernil dôsledky, ktoré štát sťažovateľkám priedahmi spôsobil“ z dôvodov uvedených v sťažnosti (pozri časť I odôvodnenia tohto nálezu).

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vychádzajúc z doterajšej dĺžky napadnutého konania, období, v ktorých došlo k neodôvodnenej nečinnosti, resp. neefektívnej činnosti okresného súdu, ako aj rozsahu vysloveného porušenia označených práv sťažovateľiek, ústavný súd dospel k názoru, že

priznanie finančného zadosťučinenia každej v sume 15 000 € bude primerané konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.3 K úhrade trov konania

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd v súlade s § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľiek, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom JUDr. S. J. Ústavný súd pri rozhodovaní o úhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2011, ktorá bola 763 €, pri úkonoch právnej služby vykonaných v roku 2012 a za prvý polrok 2012, ktorá bola 781 €, keďže jeden úkon právnej služby bol vykonaný v roku 2013. Úhradu priznal za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti a vyjadrenie zo 16. mája 2013) podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a b), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za každý úkon v roku 2012 sumu 127,16 €, za úkon v roku 2013 sumu 130,16 €, čo predstavuje sumu 384,48 € a spolu s režijným paušálom dvakrát po 7,63 € a raz po 7,81 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) sumu 407,55 € pre jednu sťažovateľku. Po znížení tejto sumy o 50 % podľa § 13 ods. 2 vyhlášky predstavuje úhrada trov konania pre jednu sťažovateľku sumu 203,78 € a pre dve sťažovateľky sumu 407,55 €, ktorú bolo potrebné zvýšiť o 20 % DPH, keďže právny zástupca sťažovateľiek je platcom DPH. Celková suma trov konania, ktorej úhradu ústavný súd priznal za poskytnuté právne služby obom sťažovateľkám, tak predstavuje sumu 489,06 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľiek (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. júla 2013